

รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล*

The Model of Administration and Management According of Phrapariyattidhamma School in North Eastern to The Principles Good Governance

รัชฌีย์ เจริญนนท์**

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์***

พระครูสังฆรักษ์ไชยรัตน์ ขยรัตน์***

เอนก ศิลปะนิลมาลัย****

อุดม พิริยสิงห์*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล 2) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปีงบประมาณ 2555 จำนวน 276 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ตามสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการ ของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=3.65$, $SD=0.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}=3.87$, $SD=0.91$) และรองลงมา คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.75$, $SD=0.86$) ด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X}=3.70$, $SD=0.84$) การบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}=3.66$, $SD=0.83$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}=3.44$, $SD=0.85$)

รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ทุกองค์ประกอบและทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 เพื่อให้ผลการดำเนินงานวิจัยที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกร่วมกับการประชุมกลุ่มย่อยและผลการวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาได้ ซึ่งจะเห็นได้จากรูปแบบที่ได้สร้างขึ้น สามารถนำไปศึกษาวิจัยเป็นรูปแบบเทียบเคียงใช้กับสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งภาครัฐและเอกชนได้

*รายงานการวิจัยโครงการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

**เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

***อาจารย์ประจำหลักสูตร (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

****อาจารย์ประจำหลักสูตร (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

*****อาจารย์ประจำหลักสูตร (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ/ หลักธรรมาภิบาล/ โรงเรียนพระปริยัติธรรม/ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the situation and pattern of the administration, based on the principle of good governance, of Buddhist study schools in the Northeastern region, 2) to propose the model for the administration of Buddhist study schools in the said region. The samples comprised 276 persons of small Buddhist study schools of Formal Education Division in the Northeast in the Fiscal Year of 2012 (2555). A constructed 5-level rating scale questionnaire with IOC of 0.67-1.00 together with a framed interview sheet was used as a tool to collect data. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of this study were as follows:

1) The present situation and the pattern of the administration of Buddhist study schools in the Northeastern region, based on the principles of good governance, were, in an overall aspect, found to be at the 'Much' level (with $X=3.65$; $SD=0.85$). Individually ranked from the top down to the bottom, they were led by the aspect of transparency ($\bar{X}=3.87$, $SD=0.91$), and followed by mutual participation ($\bar{X}=3.75$, $SD=0.86$), cost coverage ($\bar{X}=3.7$, $SD=0.84$), academic management ($\bar{X}=3.66$, $SD=0.83$) and budget management ($\bar{X}=3.44$, $SD=0.85$), respectively.

2) The administration of Buddhist study schools in the Northeastern region, based on the principles of good governance, was found to feature suitability and feasibility of all factors and indicators, with mean lying at 3.5 upward and quartile range at 1.50 downward.

3) It was proposed that the in-depth interview should be used in line with the group discussion in order that the research would produce much clearer and most effective results. And the model which was constructed could be implemented in the case of both primary and secondary public and private schools.

Keywords : Administration / Principles of good governance / Buddhist study schools / Northeastern region

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยในปัจจุบันนี้ได้เข้าสู่ยุคปฏิรูปการศึกษา โดยมีแนวคิดในการปฏิรูปการบริหารจัดการ การศึกษาของรัฐ เริ่มต้นจากกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ช่วงก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2442 กระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงปัญหาการบริหารการศึกษาแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง จึงได้เสนอหลักการที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2442 ให้มีการกระจายอำนาจ โดยยึดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลักในการ จัดองค์การบริหารและจัดการตามหลักการกระจายอำนาจอำนาจการศึกษา

นอกจากการบริหารและการจัดการศึกษาตามหน้าที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนแล้วรัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการเพื่อบริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการบริการภาครัฐมากขึ้น สำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้น เรียกว่า "ธรรมาภิบาล" (Good governance) มาบูรณาการในการบริหารและการจัดการศึกษา ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า และการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาปฏิรูประบบ และโครงสร้างการศึกษาไทย โดยในหมวดที่ 5 ที่ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษานั้นได้มีบัญญัติถ้อยคำอันบ่งบอกถึงการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ในหลายมาตราโดยเฉพาะมาตราที่ 39 ที่กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ดังนั้นการบริหารและการจัดการศึกษาก็มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม โดยสถานศึกษาจะมีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษามากขึ้น ทำให้ผู้บริหารจะต้องปรับบทบาทหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานบริหารสถานศึกษาในรูปแบบใหม่ ซึ่งปัจจุบันได้เกิดแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารที่หลากหลายขึ้น มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจของโครงการสร้างการบริหารแบบใหม่ จึงต้องมีการพัฒนาให้ผู้บริหารสามารถบริหารบริหารงานตามรูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารเชิงบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีทำงาน ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตราที่ 36 ที่มีเจตนารมณ์ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ โดยให้สถานศึกษาดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งหลักการทั่วไปได้กำหนดให้ยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คุณธรรม ความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติ

การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมของไทยจึงเป็นการบริหารที่ต้องการความยืดหยุ่น ความคล่องตัว และความฉับไวในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะสนองตอบความก้าวหน้าทางวิชาการได้ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาคความไม่คล่องตัวและความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหาร จำเป็นต้องแก้ปัญหาคพื้นฐานของการบริหารจัดการที่ดีด้วยประสิทธิภาพ โดยอาศัยสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยทั้งภายในและภายนอก เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี ให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 คือหลักนิติธรรม (Rule of law) หลักคุณธรรม(Ethics) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ(Accountability) หลักความคุ้มค่า (Value for money) ปรับบทบาทภาครัฐและลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน พัฒนาระบบข้อมูลและเสริมสร้างขีดความสามารถในการวางแผนและวิเคราะห์ สร้างเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อวางรากฐานระบบการบริหารจัดการที่ดี สนับสนุนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเป็นการวางรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทยในระยะยาว (สมพร ศิลป์สุวรรณ, 2550) วิธีการแก้ปัญหาทางหนึ่งก็คือ การนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการประกอบกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้พัฒนามาตรฐานการบริหารสถานศึกษาไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการกระจายอำนาจ คือ มาตรฐานที่ 1-4 ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม มาตรฐานที่ 5-6 และด้านการบริหารจัดการที่ดี มาตรฐานที่ 7-9 (ธีระ รุญเจริญ, 2546) โดยเฉพาะ มาตรฐานที่ 8

ความว่า สถานศึกษามีระบบการบริหารและการจัดการศึกษาที่ยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการบริหารจัดการที่ดี จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เป็นรูปธรรมในการปฏิบัติสามารถประเมินผลการบริหารจัดการได้อย่างแท้จริง (สถาบันพระปกเกล้า, 2545)

การดำเนินการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหารโดยมีสภาการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นองค์กรหลักที่ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหารโรงเรียนให้อยู่ในการปกครองของคณะสงฆ์ (กิตติ ชีรศานต์, 2539, หน้า 4) และให้กำหนดให้มีกลุ่มโรงเรียนเพื่อให้การบริหารโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ มีทั้งหมด 14 กลุ่ม โดยการแบ่งกลุ่มโรงเรียนนั้นอิงตามเขตการศึกษาของกรมสามัญศึกษา และเพิ่มเข้ามาอีก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ดำเนินการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จันทบุรีและคณะสงฆ์อนัมนิกาย (วิชัยธรรมเจริญ, 2541)

ในปัจจุบันนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ในปีการศึกษา 2545 มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กระจายอยู่ทั่วประเทศ 406 โรงเรียน มีนักเรียน 68,840 รูป และในส่วนของกรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอยู่ 12 โรงเรียน นักเรียน 2,307 รูป (กองศาสนา กรมการศาสนา, 2546)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในด้านกิจการต่างๆ ประสบกับปัญหาในหลายด้าน เช่น ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณและด้านการบริหารทั่วไป เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้พัฒนามาจากระบบการบริหารกึ่งวัดกึ่งหน่วยงานอิสระ ยังมิใช่รูปแบบการบริหารที่พัฒนาแล้วทั่วไป ยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารและจัดการที่ดีและเป็นระบบสากล เช่น การมีแผนพัฒนาระยะยาว การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำแผนการใช้จ่ายเงินประจำปี รวมทั้งระบบการหมุนเวียนบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการบริหารซึ่งยังทำได้ไม่ครบ ดังนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องมีการพิจารณาปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาต่อไป

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการที่จะศึกษาการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อเป็นรูปแบบในการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. การบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในสภาพปัจจุบันควรเป็นอย่างไร
2. รูปแบบที่มีคุณภาพในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อเสนอแนะให้แนวทาง (Guidelines) ในการพัฒนา/ปรับปรุงระบบการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. ผลการวิจัยครั้งนี้มีนัยสำคัญและจะเป็นประโยชน์ในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขนาดเล็กทั่วประเทศ ให้มีคุณภาพไม่เฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั่วประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานหรือบูรณาการระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Mixed Method of Quantitative and Qualitative Methodology) มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งในเชิงทฤษฎี (Theoretical Study) และผลงานวิจัย (Empirical Study) เพื่อกำหนดกรอบการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล

ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 ตามลำดับ และตรวจสอบและถ่วงดุล (Verification) ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพกับกลุ่มเป้าหมายและประชาพิจารณ์ (Public Hearing) รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องตามขั้นตอนการวิจัยในขั้นตอนที่ 4 ตามลำดับแล้วนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้สำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย ผู้บริหารและรองผู้บริหาร จำนวน 66 คน และครูผู้สอน จำนวน 210 คน รวมทั้งหมด 276 คน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง แล้วนำมาวิเคราะห์ผล ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	94	34.05
- หญิง	182	65.95
รวม	276	100.00
2. อายุ		
- ไม่เกิน 30 ปี	82	29.71
- 31 - 45 ปี	92	33.33
- 46 ปีขึ้นไป	102	36.96
รวม	276	100.00
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
- ปริญญาตรี	196	71.01
- ปริญญาโท	74	26.81
- ปริญญาเอก	6	2.88
รวม	276	100
4. ตำแหน่ง		
- ผู้บริหารและรองผู้บริหาร	66	23.91
- ครูผู้สอน	210	76.09
รวม	276	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 65.95) มีอายุ 46 ปี ขึ้นไปมากที่สุด (ร้อยละ 36.96) รองลงมา มีอายุ 31 - 45 ปี (ร้อยละ 33.33) และไม่เกิน 30 ปี (ร้อยละ 29.71) ตามลำดับ โดยมีระดับการศึกษาระดับ ปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 71.01) รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท (ร้อยละ 26.81) และระดับปริญญาเอก (ร้อยละ 2.88) ตามลำดับ เป็นครูผู้สอนมากที่สุด (ร้อยละ 76.09) ส่วนผู้บริหารและรองผู้บริหาร (ร้อยละ 23.91) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 276 ชุด มาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติในสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของ การบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมและรายด้าน

การบริหารจัดการ	สภาพปัจจุบัน			ลำดับ	สภาพที่พึงประสงค์			ลำดับ
	\bar{X}	SD	ระดับ		\bar{X}	SD	ระดับ	
1. ด้านหลักนิติธรรม	3.60	0.88	มาก	7	4.80	0.41	มากที่สุด	8
2. ด้านหลักคุณธรรม	3.65	0.86	มาก	5	4.90	0.31	มากที่สุด	1
3. ด้านหลักความโปร่งใส	3.87	0.91	มาก	1	4.83	0.41	มากที่สุด	3
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	3.75	0.86	มาก	2	4.82	0.43	มากที่สุด	6
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	3.56	0.75	มาก	8	4.77	0.49	มากที่สุด	10
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	3.70	0.84	มาก	3	4.83	0.44	มากที่สุด	4
7. การบริหารงานวิชาการ	3.66	0.83	มาก	4	4.80	0.51	มากที่สุด	9
8. ด้านการบริหารงบประมาณ	3.44	0.85	มาก	10	4.84	0.55	มากที่สุด	2
9. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.63	0.88	มาก	6	4.82	0.57	มากที่สุด	7
10. ด้านการบริหารงานทั่วไป	3.46	0.87	มาก	9	4.82	0.40	มากที่สุด	5
ค่าเฉลี่ยรวม	3.65	0.85	มาก	-	4.82	0.46	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=3.65, SD= 0.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}=3.87, SD= 0.91$) และรองลงมา คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.75, SD= 0.86$) ด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X}=3.70, SD= 0.84$) การบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}= 3.66, SD= 0.83$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}= 3.44, SD = 0.85$)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}= 4.82, SD = 0.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X}= 4.90, SD = 0.31$) และรองลงมา คือ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพในและมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}= 4.85, SD= 0.55$) ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X}=4.84, SD= 0.55$) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}= 4.83, SD= 0.41$)ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}=4.77, SD= 0.49$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบและน่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการของโรงเรียนปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปัจจุบันมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐ ที่รับผิดชอบโดยตรงและเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญศึกษา สำหรับพระภิกษุสามเณร โดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ การบริหารจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

และต้องสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการประกอบกัน ทำให้การบริหารจัดการขาดเอกภาพในการดำเนินงาน เพราะต้องดำเนินการตามนโยบายของทั้งสองหน่วยงานหลัก แต่จากการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งหวังยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐาน และจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ โดยได้บัญญัติให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป มาที่สถานศึกษาโดยตรง ทำให้การบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีความคล่องตัวมากขึ้นซึ่งการจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพียงใดขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลโดยอาศัยหลักการบริหารต่างๆ ตามสภาพการณ์ของสถานศึกษา ในการจัดการศึกษาทุกประเภท โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษาระดับฐานล่างสุดที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการกิจสร้างสรรค์ คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในชาติโดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่ดี มีกลไกของการพัฒนาที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน อย่างเป็นระบบ และเกิดขึ้นโดยความร่วมมือร่วมแรงใจจากทรัพยากรบุคคลในหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดหลักของศิริพงษ์ เสาภายน (2548) กล่าวถึง ความสำคัญของงานบริหารโรงเรียนว่า เป็นการสร้างประสิทธิภาพความสำเร็จภายในองค์กรด้วยการสนับสนุนให้ผู้ได้บังคับบัญชา มีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการจัดการในโรงเรียน ซึ่งบุคลากรตั้งแต่ครูผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน ควรจะได้มีจุดหมายปลายทางเช่นเดียวกับโรงเรียนเพื่อสร้างประสิทธิภาพความสำเร็จภายในองค์กร และเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กำหนดหลักการของธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีไว้ 6 หลักการดังต่อไปนี้ คือ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า สอดรับกับงานวิจัยของ สุวกิจ ศรีปัดดา (2546) ศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีสถาบันราชภัฏมหาสารคาม พบว่า สถาบันราชภัฏมหาสารคามมีค่าระดับการปฏิบัติงานตามหลัก ธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ มีค่าระดับการปฏิบัติงานคิดเป็นร้อยละ 66.182 กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีความคิดเห็นค่าระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มาจากหน่วยงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นเรื่องค่าระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกัน เช่นเดียวกัน ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการปฏิบัติงานของสถาบัน คือ ควรมีการทำงานโดยการมีส่วนร่วม มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ กระจายอำนาจอย่างเสมอภาค พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและมีการประเมินผลงานที่เป็นระบบ ในการพัฒนาองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญของธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา ควรปรับปรุงการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ตามลำดับความจำเป็นมาจนน้อยดังต่อไปนี้ 1) ความเป็นธรรม 2) ความโปร่งใส 3) ความมีอิสระ 4) การมีส่วนร่วม และ 5) ความมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ที่สถานศึกษาควรดำเนินการ กล่าวคือ มีการสร้างกรอบ ยกร่างรูปแบบ พัฒนารูปแบบและใช้วิธีการจัดลำดับความสำคัญโดยการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์จะทำให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหลักธรรมาภิบาล ที่มีประสิทธิภาพนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและใช้ในการประเมินการดำเนินงานนั้น ๆ ได้

1.2 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อหลักหลักความรับผิดชอบ คือ ศึกษาเรื่องความสำนึกในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ และยอมรับผลการดำเนินงาน ทั้งรับผิดชอบและรับชอบ รวมทั้งการนำโครงการกิจกรรมหรือแผนงานที่แถลงไว้ไปดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมตามที่ได้กำหนดไว้

1.3 ในขั้นตอนการสร้างรูปแบบอาจใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกันก็ได้ ในกรณีที่มีระยะเวลาในการดำเนินงานมากซึ่งจะทำให้ได้ผลการวิจัยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรมีหลักความถูกต้องและเป็นธรรมการบริหารงานของโรงเรียนเน้นในด้านหลักการบริหารประชาชนต้องมาก่อน

2.2 ด้านการบริหารงบประมาณ ผู้บริหารควรวางแผนการจัดทำและเสนอแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับงบประมาณเพื่อให้มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

2.3 ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารโรงเรียนควรโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานติดตามตรวจสอบแผนและโครงการต่างๆ และพร้อมที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ

คำขอบคุณ

รายงานการวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์เงินอุดหนุนโครงการวิจัย จากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และได้รับความอนุเคราะห์จาก ดร.สุชาติ เมืองแก้ว พระราชธรรมมานูวัตร พระราชปริยัติวิมล, ดร. พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ดร. พระครูสังฆรักษ์ไชรัตน์ ขยรัตน์, ดร. ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดเก็บข้อมูล และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือแนะนำและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัย จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณ ขอขอบคุณและอนุโมทนาไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการวิจัยเรื่องนี้จะอำนวยประโยชน์แก่ผู้ที่มีความสนใจพอสมควร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545.

กองศาสนา กรมการศาสนา. (2546). การประเมินผลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ :

กรมการศาสนา.

กิตติ ธีรคันต์. (2539). เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ม.ต้น - ม.ปลาย. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์การศาสนา.

ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนนุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชาวฟาง.

วิชัย ธรรมเจริญ. (2541). คู่มือปฏิบัติการงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ศิริพงษ์ เศาภายน. (2548). หลักการบริหารการศึกษา: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

สถาบันพระปกเกล้า. (2545). การศึกษาเพื่อพัฒนาต้นนวัตกรรมพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี. รายงานการวิจัย

เสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ

สมพร ศิลป์ สุวรรณ. (2550). *HR กับการพัฒนาองค์กรสู่ High Performance Organization* (เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการและการบรรยาย วันที่ 15-16 พฤศจิกายน 2550 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ). สมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย.

สุวกิจ ศรีปัดถา. (2546). *การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีสถาบันราชภัฏมหาสารคาม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ